

E-post: debatt@klassekampen.no

KRONIKK & DEBATT

Tiltaksløs, Bjurstrøm?

STATSBUDSJETTET

Johan-Martin Leikvoll

Muligens er ikke arbeidsmarkedspolitikken spennende nok for månelandinger. Men ambisjonsnivået bør likevel være høyt. Å gjøre arbeidsmarkedstiltak til en rettighet for de som har behov, bør være et hovedmål i arbeidsmarkedspolitikken. Først da vil en kunne få bukt med de lange køene av folk som venter på et tilbud. Først da vil en kunne gjøre noe med at personer venter i gjennomsnitt i 900 dager før man får tilbud om arbeidsrettet tiltak. Ved utgangen av august var det 156.000 personer med nedsatt arbeidsevne som ikke hadde et tilbud.

I forslaget til statsbudsjett bygges arbeidsmarkedstiltakene ned med 7000 færre tiltaksplasser i 2011, enn det man satte som mål i 2010. Dette rammer både langtidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne. Selv om vi ikke hadde forventet at statsråd Bjurstrøm skulle få gjort arbeidsmarkedstiltak til en rettighet i dette budsjettet, hadde vi forhåpninger om at hun ville opprettholde tiltaksnivået. Nå går hun motsatt vei i en situasjon hvor det finnes frigjort midler som følge av redusert sykefravær. Dette er vanskelig å forstå når forskning viser at utsatte grupper har størst nytte av arbeidsmarkedstiltak. Det er bra at regjeringen setter kvalitet og individorientering i høysetet ved ikke å gjøre drastiske kutt i bevilgningene, men flere må få tilbud om vi skal makte å få flere i arbeid og aktivitet.

Johan-Martin Leikvoll,
direktør, attføringsbedriftene i NHO service

Klimaendring dreper artene

MILJØVERN

Arild Hermstad

Halfdan Wiik mener i Klassekampen 9. oktober at det er mye som ikke henger helt godt i hop i Framtiden i våre henders syn. Han ser ikke sammenheng mellom forsvaret for biologisk mangfold og kravet om økt satsing på ny fornybar energi.

Men det er en sammenheng. Menneskeskapte klimaendringer er en av de største truslene mot mangfoldet i naturen. Før å kutte utslippene må Europa, som verden for øvrig, bygge ut ny fornybar energi. Det er mulig å gjøre dette uten å true mangfoldet av arter. Betingelsen er at utbyggingen skjer etter grundige planer og utredninger og ikke drevet frem av profittinteresser alene. Vindmøller må plasseres slik at hensynet til sårbare plantearter, fugl og fisk (havvindmøller) ivaretas. Samtidig må det satses massivt på energisparing, energieffektivisering og industriomlegging.

Thomas Jefferson var ikke totalitær

TOTALITÆRISME

Øystein Sørensen

I Klassekampen 16. oktober kommenterer Håvard Nilsen min bok «Drømmen om det fullkomne samfunn». Ifølge Nilsen passer min definisjon av totalitære ideologier «perfekt på de amerikanske grunnlovsfedrene». Og ikke bare det. Nilsen skriver også at man kan «kontrollere for den norske motstandsbevegelsen mot okkupasjonsmakten, og komme til samme resultat».

Jeg skal være den første til å være enig i at en definisjon av totalitære ideologier som vil inkludere Thomas Jefferson og hans meningsfeller, vil være ufruktbar inntil det absurde. Lederne for den amerikanske revolusjonen i 1770-årene forfektet et tankegods jeg oppfatter som direkte anti-totalitært. Det er en av grunnene til at jeg i min bok påpeker at ikke alle revolusjonære er totalitære – og at jeg nettopp nevner Jefferson og hans meningsfelle John Adams som eksempler på det.

Nilsen gjengir ikke mitt forslag til definisjon på en totalitær ideologi når han kommer til en slik konklusjon. I stedet bygger han på sin egen frie gjengivelse, med mildt sagt betydelige utelatelser. Blant de elementene i min definisjon Nilsen ikke gjengir er følgende:

n Totalitære bevegelser og ideologier er prinsipielt og konsekvent antipluralistiske.

Norge er et av landene i Vesten med høyest andel fornybar energi. Likevel kommer halvparten av det norske energiforbruket fra fossile kilder. Vi må kutte våre klimautslipp til null, og bidra til at Europa gjør det samme. Vi er knapt i gang med denne omfattende og vanskelige utfasingen av fossil energi. Å effektivisere energibruken er nødvendig, men på ingen måte tilstrekkelig. Selv Norge kan få problemer med å halvere energibruken for å bli fossilfrie. I tillegg må vi ha som mål å eksportere ren energi til Europa. Vi må raskest mulig fase ut vår eksport av fossil energi på tankskip til fordel for ren strøm i kabler til utlandet.

Framtiden i våre hender ønsker spesielt å løfte frem solenergi, som har et gigantisk potensial. I Norge er fanging av solvarme mest aktuelt. Overraskende for mange er det at et solfangermanlegg kan dekke 50–70 prosent av varmtvannsforbruket, og 20–30 prosent av oppvarmingsbehovet i en norsk gjennomsnittsbolig.

PS! Begrepet ny fornybar energi inkluderer ikke store vannkraftprosjekter. Framtiden i våre hender er motstandere av å tørrelegge flere norske vassdrag.

Arild Hermstad,
leder Framtiden i våre hender

Stort er billig

LANDBRUK

Lars Johan Rustad

Med utgangspunkt blant annet i NILFs Driftsgranskinger og Referansebruksberegningene fra Budsjett-

Klassekampen lørdag

n Totalitære bevegelser vil styre og kontrollere alle fasetter av menneskenes liv.

n Totalitære bevegelser oppfatter sitt mål som så stort og så overord-

«Nilsen ulelater betydelige elementer i sin gjengivelse av min bok»

net alt annet at det ikke kan være noen moralske eller ideologiske sperrer for hva slags virkemidler som er legitime for å nå det.

Både hver for seg og samlet skulle disse punktene være mer enn

tilstrekkelig til å utelukke de revolusjonære kolonistene i Nord-Amerika i 1770-årene. Og for ordens skyld: Det samme gjelder for Gunnar Sønstebj og hans meningsfeller i Hjemmefronten.

For øvrig vil jeg saklig sett mene at det er høyst legitimt både å drømme om en bedre verden og å forsøke å bidra til å skape en verden som er bedre enn den vi har. En liten begynnelse kan være å argumentere mot hva folk faktisk mener når man er uenig med dem.

Øystein Sørensen,
Professor ved Historisk institutt ved Universitetet i Oslo

oystein.sorensen@iakh.uio.no

nemnda for jordbruket som også bygger på driftsgranskingsmateriale, pågår det en debatt om struktur og hvordan tilskuddssystemet virker og bør virke. Klassekampen skrev 11. oktober at «Stort er dyrt i jordbruket». Det er ikke spesielt klart hva som menes med stordriftsfordeler og -ulempes i denne debatten. I økonomisk teori er stordriftsfordeler og -ulempes knyttet til hvordan gjennomsnittskostnadene endrer seg når produksjonsomfanget endrer seg. Dersom markedsinntekter og tilskudd er proporsjonale med produksjonsomfanget, vil det med stordriftsfordeler bli et høyere vederlag per produsert enhet for større bruk. Mange av tilskuddene i melkeproduksjonen er ikke proporsjonale med omfanget.

Som det ble gjort i oppslaget i Klassekampen bruker driftsgranskningene for 2008 til å illustrere noen poenger. Melkebruk er gruppert mellom «store» og «små» ved 20 årskyr.

Med denne grupperingen er produksjonsomfanget omtrent dobbelt så stort i gruppen over 20 årskyr sammenlignet med de under. Arbeidsinnsatsen er 26 prosent høyere. For å få dobbelt produksjon med bare 26 prosent mer arbeidsinnsats har det vært investert i bygninger, melkestyr og annet, og tabellen viser at det er nær 2,5 ganger mer kapital bundet i den største gruppen. Her må vi berøre problemet med verdsetting av eiendeler, noe som også har vært en del debatter. Det er ulik alder på eiendelene i de to gruppene, og sannsynligvis lengre tid siden hovedinvestering på de minste jordbruksbedriftene (brukene). Dermed er investeringene avskrevet

mer på de minste brukene. Verdi av eiendeler er uttrykt ved historisk kost. Dette kan forsterke forskjellene i avskrivninger og rentekrav mellom de to gruppene. De største brukene mottar mest tilskudd regnet per bedrift og per arbeidstime, men minst per liter melk.

De største jordbruksbedriftene har bedre resultat per årsverk og per bedrift. Regnet som lønnssevne per time er resultatet bare 4 prosent bedre. Det skyldes blant annet at innsatt kapital er gitt en godtgjørelse på 6 prosent. I Klassekampens oppslag er det satt likhetstegn mellom lønnssevne og inntekt, men det er grunn til å påpeke at godtgjørelse til bondens egenkapital også er en inntekt for bonden.

Beregninger på Driftsgranskningene for 2008 viser at totale registrerte kostnader er 28 øre per liter lavere i den største gruppen. Tar en med avskrivninger, rentekrav og inntektskrav på familiens arbeidsinnsats vil kostnadsforskjellen øke til 97 øre per liter, avhengig av rentefot og krav til arbeidsbetaling. Dette tyder på at det er stordriftsfordeler på kostnadssiden, i hvert fall innenfor de størrelser norsk melkeproduksjon har i dag. Den store forskjellen mellom «små» og «store» er i tilskudd per liter, og de lavere tilskuddene er hovedforklaringen også på det dårligere resultatet de store får i resultat per liter.

Det er stordriftsfordeler i melkeproduksjonen, og virkemiddelsystemet (tilskuddene) kompenserer de minste brukene for noe av denne effekten.

Lars Johan Rustad,
Avdelingsdirektør ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Lars-Johan.Rustad@nilf.no